

Esettanulmány a kolozsvári többnyelvű helységnevtáblák ügyéről*

1. Kolozsvár lakossági összetétele

Kolozsvár Románia második legnagyobb városa és Erdély gazdasági és kulturális fővárosa. A város évszázados multikulturális múltjának szerves részét képezik a magyarok, románok, németek, romák és zsidók. Habár az 1960-70-es években a város lakosságának több mint 40 százalékát¹ képezte a magyar közösség, a román kommunista hatalom által véghezvitt belső migrációnak és gyors iparosításnak köszönhetően később a város etnikai arányai drasztikusan megváltoztak. A kommunista rezsim betelepítési politikájának köszönhetően a város lakossága kevesebb mint 30 év alatt megháromszorozódott, a magyar közösség aránya pedig napjainkra 16%-ra csökkent. Mindennek ellenére, a mintegy 50 000 lelket számláló kolozsvári magyarság továbbra is az ország második legnagyobb magyar közösségét képezi.²

2. A Musai-Muszáj civil kezdeményező csoport

A kolozsvári helyi aktivisták által 2015-ben megalapított Musai-Muszáj mozgalom célja a kolozsvári többnyelvűség és multikulturalizmus ügyének a népszerűsítése. A város hangsúlyos többnyelvű és multikulturális jellege ellenére a polgármester, illetve a Helyi Tanács határozottan ellenzik a ma-

* Jelen esettanulmány eredetije 2016. márciusában készült angol nyelven a Musai-Muszáj civil kezdeményező csoport nevében. A magyar fordítás az eredeti angol szövegnek egy kiegészített, aktualizált változata.

1 Varga E. Árpád: *Erdély etnikai és felekezeti statisztikája (1850-1992)*. <http://varga.adatbank.transindex.ro/?pg=3&action=etnik&id=5290> [Letöltve: 2016. március 12.]

2 *Populația stabilă după etnie - județe, municipii, orașe, comune*. Nemzeti Statisztikai Hivatal, 2013. július 5. http://www.recensamantromania.ro/wp-content/uploads/2013/07/sR_Tab_8.xls [Letöltve: 2016. március 12.]

gyar nyelv nyilvános használatát. Miközben a város polgármestere azt állítja, hogy támogatja a többnyelvűség és multikulturalizmus ügyét, a Polgármesteri Hivatal és a közalkalmazottak általános nyelvpolitikája egy teljesen más valóságot fest, illetve éppen az ellenkezőjét bizonyítja. Annak ellenére, hogy a 2001/215. sz. közigazgatási törvényben a többnyelvű helységnévtáblák kihelyezéséhez meghatározott kritériumok Kolozsvár esetében egyértelműen teljesülnek a magyar nyelv vonatkozásában, a város polgármestere és a Helyi Tanács kitartóan ellenzi a többnyelvű helységnévtáblák kihelyezését.

A „*Musai-Muszáj*” név a „muss sein” német szókapcsolatból származó román és magyar jövevényszó, és a többnyelvűség imperatívuszára utal.

A *mozgalom logója*, az olló, arra a 2014-es incidensre utal, amikor helyi aktivisták egy egynyelvű bannert kétnyelvűre cseréltek. A banner a város központi parkjában volt elhelyezve azon a helyen, ahol a Polgármesteri Hivatal házasságkötési ceremóniái szoktak folyni. Amikor a hivatal alkalmazottai észrevették a banner ugyanolyan karakterű magyar feliratát, egy ollóval távolították el azt.³ Mivel ez a kellemetlen eset méltó példája a Polgármesteri Hivatal intoleranciájának, a mozgalom az ollót választotta logójául. Mára a Musai-Muszáj mozgalom és annak logója a kolozsvári többnyelvűségért és kölcsönös toleranciáért folytatott érdekérvényesítés szimbólumává vált.

A mozgalom népszerűségét és támogatottságát a kreatív, figyelemfelkeltő akciók és a többnyelvű kommunikáció hozta meg. A mozgalom Facebook oldala mostmár több mint 10 000 követővel⁴ rendelkezik.

A mozgalom egyik kreatív akciójának keretén belül, 2015. április 22-én a táblaügy támogatói megpróbálták újraértelmezni a magyarelles román nacionalizmus indítékával Gheorghe Funar volt polgármester által emelt Memorandisták emlékművét. A mozgalom támogatói virágokat és egy magyar és román trikolorszalagos koszorút helyeztek el az emlékműre annak jegyében, hogy ez az egyetlen olyan kolozsvári emlékmű, mely a kisebbségi jogokért folytatott küzdelem előtt tiszteleg.

3 Inscricție în limba maghiară amplasată ILEGAL în Parcul Central. <http://www.stiridecluj.ro/social/inscripție-in-limba-maghiara-amplasata-ilegal-in-parcul-central-foto> [Letöltve: 2016. március 12.]

4 <https://www.facebook.com/musaimuszaj>

3. A többnyelvű helységnévtáblákért folytatott per és a Polgármesteri Hivatal reakciója

A törvényes keretek megszületése után a 2002/99. sz. Helyi Tanácsi Határozatban a város elöljárói döntöttek a háromnyelvű Cluj-Napoca/Kolozsvár/Klausenburg feliratú helységnévtáblák kihelyezéséről. A határozat következmények nélkül maradt mind a mai napig.

2014-ben a hollandiai European Committee Human Right Hungarians Central Europe Alapítvány első ízben, peres úton kérte számon a törvényt és a Helyi Tanács határozatának a betartását. A pert első fokon megnyerte az alapítvány, viszont a Polgármesteri Hivatal fellebbezésére reagálva a fellebbviteli bíróság 2015-ben úgy ítélte, hogy a holland alapítványnak nincs megfelelő perminősége. Az ügy dossziészáma: 1516/117/2014.

Miután Kolozsvár Polgármesteri Hivatala és a Kolozsvári Törvényszék a 2001/215. sz. törvény 75-ös és 131-es cikkelyeit ignorálva az elmúlt 15 évben elmulasztotta kihelyezni a román és magyar nyelvű helységnévtáblákat a város ki- és bejárataihoz, 2015 februárjában megalakult a Musai-Muszáj kezdeményező csoport, mely a kolozsvári Minority Rights Egyesület újan indított keresete mellé állva figyelemfelkeltő akciókba kezdett, és arra biztatta a kolozsváriakat, hogy felperesként csatlakozzanak az egyesület keresetéhez. Az „1000 per tavasza” kampány során *több mint 2700-an nyújtottak be kérelmet a Polgármesteri Hivatalhoz, többnyelvű helységnévtáblákat kérve, és 371-en⁵ csatlakoztak felperesként a Minority Rights Egyesület peréhez.*

A törvényes előírások és az egyértelmű társadalmi igény ellenére *a polgármester visszautasította a kérelmeket, a törvényszék pedig „indokolatlannak”⁶ minősítette azokat első fokon.* A per 2015. március 27-én indult, és az ítélet 2016. február 15-én született meg. A Minority Rights Egyesület fellebbezése nyomán 2016. szeptember 5-én a Fellebbviteli Bíróság megsemmisítette ezt az ítéletet, és elrendelte az ügy újratárgyalását. Az ügy dossziészáma: 1535/117/2015.

5 http://portal.just.ro/117/SitePages/Dosar.aspx?id_dosar=11700000000104379&id_inst=117

6 http://portal.just.ro/117/SitePages/Dosar.aspx?id_dosar=11700000000104379&id_inst=117

4. A többnyelvű helységnévtáblák jogi szabályozása

Fontos megjegyezni, hogy az alábbi jogi rendelkezések és nemzetközi szerződések, annak ellenére, hogy egyértelműen előírják a többnyelvű helységnévtáblák kihelyezésének kötelezettségét, mindeddig egyszer sem voltak teljes mértékben figyelembe véve a Kolozsvári Polgármesteri Hivatal válaszeveleiben vagy a Minority Rights Egyesülettel szembeni ítéletekben.

- A hatályban lévő 2001/215. sz. közigazgatási törvény 131-es és 76-os cikkelyei értelmében „A helyi közigazgatási hatóságoknak biztosítaniuk kell a helységek és a fennhatóságuk alatt levő köztisztviselők nevének, valamint a közérdekű hirdetéseknek az illető kisebbséghez tartozó állampolgárok anyanyelvén való feliratozását[...]” akkor is, „ha különféle okokból a jelen törvény hatályba lépését követően az egyes nemzeti kisebbségekhez tartozó állampolgárok aránya a 19. cikkben előírt (20% - szerk.) alá csökken, amennyiben a kisebbségi lakosság számaránya meghaladja a 20%-ot.”
- *A Polgármesteri Hivatal több mint 2700 válaszeveleiben ignorálta a fentiekben idézett 131-es cikkely rendelkezését.*
- Az említett 2001/215. sz. közigazgatási törvény hatályba lépésének pillanatában a magyar közösség 74 871 főt számlált a hatályban levő 1991-es népszámlálás alapján. Ez a teljes lakosság 23%-át képezte. Emellett a napjainkban is érvényben levő 2001/1206. sz. kormányhatározat egy listát szolgáltatott arról, hogy mely feliratokkal kell ellátni a törvény által érintett települések helységnévtábláit. Ebben a listában explicite szerepel a város román és magyar neve: Cluj-Napoca/ Kolozsvár.
- *A Kolozsvári Törvényszék ítéletének érvelése elmulasztja megemlíteni a 131-es cikkely létezését, nem említi azt a kulcsfontosságú információt, hogy a törvény hatálybalépésének pillanatában a magyar közösség az érvényben levő népszámlálás értelmében a lakosság 23%-át képezte, illetve nem vesz tudomást az 2001/1206. sz. kormányrendeletéről sem.*
- Továbbá a „Keretegyezmény a Nemzeti Kisebbségek Védelméről” 11. cikkének, 3. bekezdése szerint: „Olyan körzetekben, amelyek hagyományosan nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek által jelentős számban lakottak, a Felek törekedni fognak arra, hogy jogrendszerük keretében, beleértve, ahol helyénvaló, a más Államokkal való megállapodásokat, és figyelembe véve sajátos körülményeiket, a hagyományos helységneveket, utcaneveket és egyéb, a közösség számára szánt

földrajzi megjelöléseket a kisebbség nyelvén is kiírják, ha megfelelő igény van ilyen jelzésekre.”

A Törvényszék azon megállapítása, hogy az 50 000 magyar lakos, a több mint 2700 kérvényező, a 371 felperes nem képez megfelelő igényt, jól bizonyítja a Keretegyezmény félremagyarázását.

5. Zárszó

Annak ellenére, hogy Kolozsvár Polgármesteri Hivatala megtagadja a többnyelvű helységnévtáblák kihelyezését, Emil Boc, korábbi miniszterelnök, Kolozsvár jelenlegi polgármestere azt állítja a nemzetközi sajtóban, hogy városa „egy modern, multikulturális város európai mentalitással, ahol demokratikus keretek között, harmonikusan élnek együtt különböző csoportok”.⁷

A Polgármesteri Hivatal megtagadja a többnyelvű helységnévtáblák kihelyezését, de az „Európa Kulturális Fővárosa 2021” címért benyújtott pályázatában azt sugallja, hogy intézményesen felvállalja és támogatja a város többnyelvű és multikulturális jellegét, miközben a valóságban pont az ellenkezőjét teszi.⁸ Kolozsvár helyett, végül – a négynyelvű helységnévtáblákkal rendelkező – Temesvár nyerte el ezt a címet.

Miközben a Kolozsvári Törvényszék indokolatlannak minősíti a többnyelvű helységnévtáblák kérését, Románia Kormánya – a Kisebbségi Keretegyezmény betartásáról szóló 2016. február 1-én benyújtott 4. Kormányjelentésében azt írja, hogy „Előnytelen demográfiai folyamatok esetén, amennyiben a kisebbségi lakosság aránya 20% alá csökken, a 2001/215. sz. törvény által szavatolt legelőnyösebb nyelvi státus illeti azt meg továbbra is (lásd a korábban említett 2007. február 29-én módosított 131. cikkelyt)”⁹

7 The Mayor of Cluj-Napoca Highlights the City’s Multicultural European Character. *The European Times*, June 29, 2015. A szerző fordítása. <http://www.european-times.com/sector/government/emil-boc/> [Letöltve: 2016. március 12.]

8 http://www.capitalaculturala2021.ro/Files/dosare/cluj%20napoca/Cluj-Napoca%202021_Application%20form%20ECoC_english%20version.pdf [Letöltve: 2016. március 12.]

9 Fourth Report Submitted By Romania Pursuant To Article 25, Paragraph 2 Of The Framework Convention For The Protection Of National Minorities, 41. A szerző fordítása. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680595fbf>

Románia Kormánya ugyanezt a félrevezető kijelentést ismétli meg a 2016. március 2-án benyújtott Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának betartását összegző román Kormányjelentésben.¹⁰

Bethlendi András
*jogász, a Musai-Muszáj civil
kezdeményező csoport aktivistája*

Kolozsvár, 2016. október 23.

10 Second periodical report presented to the Secretary General of the Council of Europe in accordance with Article 15 of the Charter, 14. A szerző fordítása. http://www.coe.int/t/dg4/education/minlang/Report/PeriodicalReports/RomaniaPR2_en.pdf